



Geopolitisk brytningstid

Taler

Børge Brende

Dato

25 mars 2014

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Utenrikspolitisk redegjørelse for Stortinget

1 President,

I hjertet av Europa er vi i dag konfrontert med alvorlige brudd på folkerettens grunnprinsipper og en maktpolitikk som tilhører en annen tid.

5

La meg være helt klar på hva vi nå er vitne til: For første gang siden andre verdenskrig har en europeisk stat med makt annektert en del av et naboland.

Vi er i en ny fase i Russlands forhold til omverdenen.

10

Under forrige ukes seremoni i Kreml undertegnet Russlands president en traktat som innlemmer Krim og byen Sevastopol i Den russiske føderasjon. Dette skjedde etter at Russland hadde sikret seg full militær kontroll over den ukrainske halvøya og etter en folkeavstemning som strider mot både ukrainsk rett og folkeretten.

15

Norge har i likhet med våre allierte og samarbeidspartnere i Nato og EU fordømt Russlands fremgangsmåte.

20 Folkerettslig har ingen stat rett til å intervenere overfor andre stater med væpnet makt, gjennom tvang og annen utilbørlig innblanding, enten de gjør det selv eller gjennom støtte til lokale aktører.

25

Russland begrunner sine handlinger med behovet for å beskytte russiskspråklige utenfor landets grenser. De påberoper seg også historiske rettigheter.

Det finnes ingen uavhengige rapporter om overgrep mot russiskspråklige

30 minoriteter på Krim eller i det østlige Ukraina. Dersom Russland virkelig mener at det foregår overgrep i stor skala, burde landet ha benyttet seg av mekanismene som er etablert med tanke på slike situasjoner, innenfor rammene av FN, Europarådet og Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE). Det har Russland ikke gjort.

35 Minoritetenes situasjon er en utfordring i mange land, også i Ukraina. Her har ukrainske myndigheter et ansvar.

Dette tok jeg opp med den fungerende presidenten da den finske utenriksministeren og jeg nylig besøkte Kiev.

40

FN-pakten forbyr bruk av eller trussel om væpnet makt mot en annen stats territorielle integritet og politiske uavhengighet. Videre forbyr FN-pakten innblanding i en annen stats indre anliggender. Her må vi være tydelige. Situasjonen i Ukraina har ikke berettiget noen unntak fra disse to forbudene.

45

De siste ukene har det internasjonale samfunnet forsøkt å få Russland med på en dialog om en fredelig løsning på konflikten. Russland har også fått klar beskjed om at folkerettsstridige handlinger må få konsekvenser.

50 Russland står i dag isolert. Det ble bekreftet da FNs sikkerhetsråd behandlet krisen i Ukraina. Dessverre har ikke russiske myndigheter endret kurs.

Det er fortsatt grunn til uro over Russlands videre tilnærming overfor Ukraina. Derfor har EU, USA og andre land vedtatt ytterligere restriktive tiltak.

55

Norge har sluttet opp om EUs tiltak og følger opp vedtakene i Nato. I den krisen vi nå står oppe i, er det avgjørende at vi viser solidaritet med våre allierte i Nato og koordinerer oss med våre partnere i EU.

60 Nato vektlegger behovet for en politisk løsning og har samtidig tatt skritt for å berolige allierte som føler sin sikkerhet truet. Nato ser også på hvordan samarbeidet med Ukraina kan styrkes.

Det må ikke være noen tvil om vår holdning til at et stort land, i strid med
65 folkeretten, annekterer deler av et mindre lands territorium.

Denne krisen angår oss alle, men er likevel ikke et bilateralt spørsmål mellom Norge og Russland. Det er i Norges interesse å fortsette samarbeidet med
70 Russland om utfordringer vi bare kan finne løsninger på i fellesskap, innen ansvarlig ressursforvaltning, miljøvern og økonomi. Norge ønsker å videreføre den gode kontakten som allerede finnes mellom våre to folk. Den som har ført til åpnere grenser og større gjensidig forståelse - ikke minst i nord. Vi skal fortsatt være en forutsigbar nabo med en konsekvent bilateral politikk, basert på
75 folkeretten.

President,

I en situasjon hvor en stormakt utfordrer den etablerte verdensordenen, må vi
80 slå ring om våre felles verdier. Vi må dra lærdom av det 20. århundret, dets katastrofer, men også dets dyrekjøpte nyvinninger. I det 21. århundret er verden mer enn noen gang preget av gjensidig avhengighet og sårbarhet.

Ingen stat kan på sikt trygge velferd for egne innbyggere eller sikre sine
85 langsiktige interesser ved å sette folkeretten til side. Det er derfor stater i vår tid formulerer sin utenrikspolitikk og fremmer sine interesser gjennom internasjonalt samarbeid og samordning.

I en globalisert og tett sammenvevd verden inntar stadig flere stater et vinn-
90 vinn-perspektiv i sin tilnærming til utenrikspolitikken. De innser at økt handel og velstand gagnar alle. Noen henger fast i sitt syn på internasjonal politikk som et nullsumspill. Men en gevinst for andre innebærer ikke nødvendigvis et tap for en selv. Som regel er det motsatt.

95 I likhet med FN var etableringen av Nato en uvurderlig byggestein i den multilaterale arkitekturen som ble reist etter andre verdenskrig.

Nato har sikret fred og frihet i Europa.

100 Historiens mest vellykkede allianse vil fortsatt være grunnpilaren i vår sikkerhetspolitikk. Forholdet mellom USA og Norge er tettere enn noen gang, og USA forblir vår viktigste allierte.

Vi er igjen blitt minnet om behovet for å ha et sterkt og robust forsvar. I Nato er
105 det et fåtall land som har økt forsvarsbudsjettet. Norge er blant dem. Norge vil

fortsatt bidra til å bevare Natos forsvarsevne og ytterligere styrke alliansens politiske slagkraft. På Natos toppmøte i Wales i september skal vi sammen gjøre alliansen bedre rustet til å møte fremtidens utfordringer.

110

Nato har vist en imponerende tilpasningsevne i skiftende sikkerhetspolitiske landskap. Samtidig består kjernefunksjonene. Til sjuende og sist dreier det seg om å trygge sikkerheten for befolkningen i medlemslandene og bidra til stabilitet i alliansens omgivelser.

115

De senere årene har de nordiske landene styrket det utenriks- og forsvarspolitiske samarbeidet. Luftovervåkingsoppdraget på Island i februar var en milepæl. Dette samarbeidet fremheves i alliansen som et eksempel på utmerket partnerskapsarbeid.

120

For Norge har Nato-medlemskapet vært en forutsetning for å utvikle et godt naboskap med Russland. Alliansen har styrket stabiliteten i nord ved å gi tyngde til vår egen kapasitet og innsats. Russland har hatt grense mot Nato i nord siden 1949. Dette er Russlands mest fredelige grense.

125

Våre sikkerhetspolitiske utfordringer blir stadig mer sammensatte og uforutsigbare. Angrepet på In Amenas-anlegget i Algerie var en tragisk påminnelse om sammenhengene mellom svake stater, kriminalitet, terrorisme og religiøs fanatisme. Derfor innleder vi et arbeid for få bedre oversikt over disse truslene, og utarbeide forslag til hvordan vi kan møte dem. Her vil også

130

utfordringer knyttet til sjørøveri og digitale trusler inngå.

President,

135

Den internasjonale rettsordenen er en usynlig, men vesentlig arkitektur. Vi tar den som oftest for gitt. Det er imidlertid den som gir rammebetingelser, forutsigbarhet og mulighet for å ha tillit til utvikling av løsninger for fremtiden.

140

Slike internasjonale spilleregler reflekterer vi ikke over ofte nok. De er likevel nødvendige forutsetninger for å kunne håndtere ressursutnyttelse til havs, beskyttelse av naturmiljøet, luftfart, en omfattende varehandel og digital samhandel, komplekse finans- og investeringsoperasjoner, men også grenseoverskridende rettshåndhevelse i møte med internasjonale terrortrusler.

Vi slutter oss til felles regler for mer effektivt å møte kollektive utfordringer der den enkelte stat ellers står maktesløs. Vi slutter oss til felles regler fordi det er riktig, men også fordi det gagnar våre egne interesser. Dette gjelder ikke bare små og mellomstore land, men også store.

150

Derfor må vi slå ring om de verdier og den verdensordenen vi tror på. Den er tuftet på prinsippet om at vi oppnår mest velferd for våre innbyggere når vi samarbeider og handler med andre land, og legger FN og bindende folkerett til grunn for statenes samkvem.

155

President,

Norges velferd hadde ikke vært mulig uten en internasjonal rettsorden og en global handel som fungerer.

160

Ifølge Verdens handelsorganisasjon (WTO) er den reelle verdien av global handel åttedoblet siden 1970.

165

Utviklingen er uten sidestykke. Den har befestet den gjensidige avhengigheten og skjebnefellesskapet mellom nasjonene. Forholdet til utlandet er blitt minst åtte ganger viktigere.

170

Internasjonal rettsorden og robuste multilaterale systemer kan hjelpe oss gjennom akutte og langvarige kriser. Og vi må være fleksible nok til å tilpasse systemene til en verden i endring.

175

Se bare på den globale økonomiske krisen som oppsto etter Lehman Brothers konkurs i 2008. Finansmarkedene var nær ved å kollapse. Den globale økonomiens livsnerve ble rammet. Verdenshandelen falt med 12 prosent. Likevel ble finanskrisen en resesjon, ikke en depresjon som på 1930-tallet. Den gang stupte verdenshandelen med 50 prosent på få år.

180

Vi unngikk en ny depresjon fordi landene fortsatte å handle med hverandre. I tillegg ble vi enige om ukonvensjonelle virkemidler for å stimulere både finans- og pengepolitikken. Det internasjonale handelssystemet besto testen som et bolverk mot økt proteksjonisme og nasjonalisme.

En vellykket Doha-runde vil være et vesentlig bidrag for å sikre den globale

185 økonomiske vekstkraften i de kommende år. En slik vekstkraft er nødvendig for
å bekjempe fattigdom og for å kunne skape de nye 600 millioner jobbene den
internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO sier må komme på plass før 2020.

Alle må bidra for å sikre at vi kommer i mål med Doha-runden. Også Norge må
190 være villig til å gi for å oppnå noe.

Nettopp derfor ønsker regjeringen et taktskifte i arbeidet med å fremme global
handel.

195 Vi vil intensivere innsatsen for å oppnå enighet om en global handelsavtale.

Enigheten på WTO-møtet på Bali før jul åpner muligheten for å gjenoppta
forhandlingene om de vanskeligste spørsmålene i Doha-runden. På denne
bakgrunn har regjeringen startet arbeidet med en melding til Stortinget om
200 viktigheten av en offensiv politikk for globalisering og frihandel.

En globalisering preget av økt handel og teknologiutvikling har redusert gapet
mellom den fattige og rike delen av verden. Men i mange land har forskjellene
økt. Lønningene for deler av middelklassen har stått stille. En inkluderende
205 vekst som skaper jobber og som kommer alle til gode er avgjørende for
legitimiteten til vårt økonomiske system.

Det motsatte øker faren for sosial uro, samtidig som den sosiale mobiliteten
svekket. Norge bidrar til å redusere sosiale og økonomiske forskjeller globalt
210 gjennom vårt høye bistandsnivå og ikke minst gjennom regjeringens nye satsing
på utdanning. I Europa bidrar vi gjennom EØS-midlene, som utgjør om lag tre
milliarder kroner årlig i perioden 2009 til 2014. I Hellas går nå deler av EØS-
midlene til tiltak for kriserammede familier.

215 President,

Regjeringen vil øke satsingen på økonomisk diplomati. Utenrikstjenesten skal
fremme norske næringsinteresser.

220 I dag er det om lag 250.000 ansatte i norske selskaper i utlandet. Det er like
mange som i hele den norske fastlandsindustrien til sammen. Bare i Afrika er
antallet ansatte i norske selskaper tredoblet på tre år.

225 Selskaper som vokser mye ute, vokser også hjemme. Det er ikke nødvendigvis slik at bedrifter som etablerer seg utenlands, legger ned virksomheten her hjemme. Oftere er det motsatt.

Verdens fem største økonomier er i dag USA, Kina, Japan, Tyskland og
230 Frankrike. Innen ti år vil India og Brasil trolig gå forbi Tyskland og Frankrike. Sju av de ti raskest voksende økonomiene i fjor var afrikanske.

Den globale veksten, og ikke minst veksten i global etterspørsel, kommer først og fremst i markeder som er mer krevende enn hos våre tradisjonelle
235 handelspartnere. Det nødvendiggjør særlig innsats fra vår utenriktjeneste.

Mot dette bakteppet vil regjeringen gjennomføre et taktskifte i arbeidet med å fremme norske næringsinteresser internasjonalt.

240 Norge vil også styrke sin diplomatiske tilstedeværelse i disse fremvoksende økonomiene.

Utenriktjenesten skal fremme norske næringsinteresser på en strategisk og mer målrettet og helhetlig måte. Bruken av virkemiddelapparatet skal samordnes
245 bedre opp mot næringslivets behov. Det Innovasjon Norge gjør hjemme, må speiles i arbeidet ved utestasjonene.

Derfor styrker vi også næringslivssatsingen i Utenriksdepartementet ved å samle arbeidet med næringsfremme, økonomisk diplomati, energi og en fremtidsrettet
250 utviklingspolitikk.

Det er viktig for vår konkurransekraft at norske bedrifter lykkes i nye markeder, men også i de markedene som er aller viktigst for oss.

255 Mer enn 70 prosent av vår utenrikshandel er med EU-landene. Handel, kultur, historie og verdier binder oss sammen. Slik vil det være i overskuelig fremtid.

Forholdet til Europa og EØS-avtalen er av fundamental betydning, og visker langt på vei ut grensene mellom innenrikspolitikk og utenrikspolitikk.

260

Norsk næringsliv ønsker og trenger felles europeisk regelverk, med like

rammevilkår. Vi må bli tidligere engasjert og dypere involvert i EUs lovgivningsprosess.

265

Vi må utnytte mulighetene som oppstår når Europa reiser seg økonomisk. Ikke bare med tanke på handel og næringsliv, men også på kulturfeltet, innen turisme, utdanning, forskning og en rekke andre områder.

270

Koordineringen av EU-arbeidet er avgjørende for best å ivareta interessene til norske borgere, bedrifter og kommuner. Regjeringen har derfor en egen statsråd for EØS-saker og forholdet til EU. Statsråd Vidar Helgesen og jeg jobber tett sammen om vårt forhold til Europa.

275

Som en følge av Schengen-samarbeidet, er Middelhavet vårt grensehav like mye som Skagerrak. Europas nabolag er vårt nabolag. Det er i vår interesse at landene i Midtøsten og Nord-Afrika er stabile og gir sine innbyggere økte økonomiske muligheter. Regjeringen har tatt initiativ til at Norge bidrar aktivt inn i EUs middelhavspolitik, som blant annet har som mål å hindre katastrofer som den vi så ved øya Lampedusa i fjor høst.

280

Norsk bistand skal bidra til stabilitet, demokrati, menneskerettigheter og inkluderende økonomisk utvikling i Nord-Afrika og Sahel. Slik kan utviklings-, utenriks- og europapolitikken trekke i samme retning. Slik tar vi et felles europeisk ansvar med våre naboer.

285

Statsråd Helgesen vil holde en egen redegjørelse for Stortinget om EU/EØS-saker i slutten av mai.

290

President,

En samlet politikk for nordområdene ble løftet frem av regjeringen Bondevik II i Stortingsmelding nr. 30 (2004-2005) «Muligheter og utfordringer i nord». Den ble videreutviklet av Stoltenberg II. Vi tar et nytt steg.

295

Samtidig som maktforskyvningen dreier mot øst og sør, får stadig flere øynene opp for nord. I løpet av det siste året er India, Japan, Kina, Singapore, Sør-Korea, Italia og i prinsippet også EU tatt opp som nye observatører i Arktisk råd. Norge ønsker å integrere og utvikle en rolle for observatørene i rådets arbeid.

300

Norge samarbeider nært med formannskapene i Arktisk råd og ønsker også et tett samarbeid med USA om deres kommende formannskap i 2015-2017. Vi vil
305 sikre en bærekraftig forvaltning av miljøet og ressursene i nord, styrke kunnskapen om de endringene som skjer i Arktis og legge til rette for økt næringslivsaktivitet.

Havretten er ett av flere eksempler på at juridiske rammeverk gagnar både
310 internasjonal stabilitet og våre økonomiske interesser. Havretten definerer forutsetningene for kyststatenes særlige rettigheter og plikter. Sammen med de andre kyststatene i nordområdene er Norge opptatt av å ligge i forkant av utviklingen og ta ansvar for at ny aktivitet i områdene skjer under sikre og forutsigbare rammer.

315 I nordområdene møtes innenrikspolitikken og utenrikspolitikken. Vi skal være ledende på kunnskap i nord. Vi må sørge for bedre infrastruktur. Vi styrker beredskapen innen redning og miljø- og oljevern. Og vi må sørge for effektive og forutsigbare planprosesser slik at gode næringsprosjekter kan bli realisert, med
320 respekt for gjeldende konsultasjonsordninger med samiske interesser.

President,

Siden andre verdenskrig har vi vært vitne til styrking av de globale og europeiske
325 menneskerettighetene, ved utvikling av institusjoner som bidrar til å fremme menneskeverdet og forutsetningene for demokrati, åpenhet og deltakelse.

Menneskerettighetene er imidlertid under økende press i flere land. Ikke alene ved uhyrlige overgrep overfor sivilbefolkningen i Syria og i andre konflikter,
330 men også ved blant annet brudd på ytringsfriheten, forenings- og forsamlingsfriheten og diskrimineringsforbudet mot religiøse og seksuelle minoriteter i flere land.

Vi kan ikke ta menneskerettighetsvernet for gitt. Derfor er det viktig i vår
335 utenrikspolitikk å forsvare menneskerettighetene. Det må vi gjøre ved å videreutvikle strategiske allianser på tvers av regionene og med de sivile samfunn. Dette medfører behov for et taktskifte i utenrikspolitikken, for å respondere på økt press som truer menneskerettighetene.

Regjeringen vil derfor fremme en egen stortingsmelding om menneskerettighetenes økte betydning i utformingen av utenriks- og utviklingspolitikken. Det er 15 år siden sist en slik melding ble fremmet for Stortinget.

345

Vi skal bidra til å styrke kvinners rett til medvirkning og reelle innflytelse i politiske prosesser og samfunnsliv og bekjempe diskriminering i lovgivning og praksis.

350 Vi skal fortsette det målrettede arbeidet mot dødsstraff. Vi må være langsiktige og orientert mot konkrete resultater.

Vi kan aldri godta forsøk på å relativisere menneskerettighetene. Myndigheter skal ikke kunne omgå menneskerettighetene under henvisning til tradisjonelle verdier, nasjonal suverenitet og ikke-innblandingsprinsippet. Dette bryter med vedtak fattet både i FN og i ulike regionale fora.

355

Menneskerettighetene er hardt tilkjempede rettigheter. De mest sentrale FN-konvensjonene om menneskerettigheter er bredt akseptert og ratifisert av et overveldende flertall av verdens land.

360

Menneskerettigheter er en av FNs tre hovedpilarer. Da er det uholdbart at høykommissæren for menneskerettigheter (OHCHR) bare tilføres tre prosent av FNs totalbudsjett. Regjeringen vil øke støtten til høykommissæren når vi i vår innleder forhandlinger om våre bidrag for en ny treårsperiode.

365

Vi har også ansvar for å følge opp våre egne forpliktelser. Jeg vil møte på landhøringen av Norge i FNs menneskerettighetsråd i april, og jeg er glad for at en nå er på god vei til å opprette en ny Nasjonal institusjon for menneskerettigheter under Stortinget.

370

President,

375

Vi lever i en geopolitisk brytningstid. Den økonomiske veksten i andre verdensdeler medfører betydelig global maktforskyvning. Økonomisk og politisk innflytelse flyttes sørover og østover.

I 1980 var USAs økonomi ti ganger større enn Kinas. Tretti år senere er den

380 «bare» dobbelt så stor. Finanskrisen forsterket denne trenden. Mens Kinas økonomi vokste med 50 prosent, har det meste av Europa stått stille.

Den globale maktforskyvningen viser at det er sammenheng mellom den økonomiske utviklingen og hvem som øker sin politiske innflytelse - og hvem
385 det er som sakker akterut.

Kina er anslått å gå forbi USA som verdens største økonomi en gang mellom 2020 og 2030. Selv om økonomisk makt gir økt politisk innflytelse, vil jeg advare mot å tro at vi har fått en helt ny verdensorden.

390

Den fremste forutsetningen for å bevare den eksisterende verdensordenen er ikke at det relative styrkeforholdet mellom statene er konstant, men at alle følger folkeretten og deltar i etablerte samarbeidsstrukturer.

395 USA vil forbli verdens mest innflytelsesrike stat i lang tid fremover. Ingen nasjon besitter tilsvarende politisk, økonomisk, militær, teknologisk og vitenskapelig tyngde som USA. USA har i tillegg et nettverk av allierte og partnere, vevd sammen av verdier og historie.

400 Det er liten tvil om at to nasjoner vil skille seg klart ut i politisk, økonomisk og militær styrke; USA og Kina. Men dette betyr ikke at vi vender tilbake til den kalde krigens nullsumspill mellom to supermakter.

Når verdenskartet er nytt, må vi også ha nye briller for å tolke det riktig. Den
405 gjensidige avhengigheten mellom USA og Kina står i veien for en gjentakelse av den to-delte verden som de fleste av oss vokste opp med. USA og Kina er konkurrenter, men den ene kan ikke lykkes hvis den andre mislykkes. Økt handel og globalisering har brakt dem sammen i et vinn-vinn-forhold.

410 Kinas velferd avhenger av eksporten til vestlige markeder, på samme måte som verdensøkonomien vil stagnere uten vekst i Kina. Inntrykket av en verden med to maktsentra balanseres ytterligere ved at også andre makter vokser frem.

I lys av maktforskyvningen vil regjeringen styrke vår diplomatiske tilstedeværelse
415 i og samarbeid med de fremvoksende økonomiene, ikke bare i Asia, men også i Afrika og Latin-Amerika.

420 Vi øker vårt økonomiske samkvem, inngår handelsavtaler og støtter opp om norske bedrifter som ønsker å satse i disse regionene. Politisk knytter vi sterkere bånd til en rekke sentrale land, og til regionale organisasjoner, som Asean i Asia og Den afrikanske union. Vi støtter opp om fremveksten av regionale mekanismer for samarbeid og konfliktløsning på steder hvor slike strukturer har stått svakt.

425 Vi kan ikke ta for gitt at alle de fremvoksende økonomiene deler vårt politiske tankegods fullt ut. Da er det vår plikt å holde fast på etablerte kjøreregler for samarbeid og hardt tilkjempede universelle menneskerettigheter. Det gjelder å sikre at nye makter glir inn i en eksisterende verdensorden, istedenfor at de
430 skaper seg en ny.

President,

Norge ønsker et nært og godt forhold til Kina. Regjeringen legger derfor
435 vesentlig vekt på å gjenopprette den politiske dialogen med Kina. Å gjenoppta det brede samarbeidet er både i norsk og kinesisk interesse.

Vi må være klar over at det ikke finnes noen enkle løsninger i denne saken. Normalisering av forholdet kan fortsatt ta tid.

440

President,

Regjeringens utviklings- og utenrikspolitikk skal bidra til økt demokratisering, fremme av menneskerettighetene og tiltak som bringer mennesker ut av
445 fattigdom. Vi vet at handel, investering og næringsutvikling skaper vekst og varig endring. Derfor legger vi økt vekt på resultater og samarbeid med næringslivet. Uten en sterk privat sektor med små og mellomstore bedrifter, blir det ingen utvikling. Landene må selv legge grunnlaget slik at de kan utvikle seg fra utviklingsland til mellominntektsland.

450

I dag er den norske bistanden spredt på 112 land og en rekke tematiske områder. En sterkere konsentrasjon gjør bistanden mer effektiv. Dette har også OECD pekt på i sin gjennomgang av norsk bistand. Et første steg i en slik omlegging kommer i neste års budsjett.

455

Vår overordnede ambisjon er å bidra til å utrydde all ekstrem fattigdom. Over

460 én milliard mennesker må greie seg med mindre enn 1,25 dollar dagen. Men for første gang i historien er det mulig å se for seg en verden uten ekstrem fattigdom.

465 Fra 1990 til 2010 har andelen ekstremt fattige blitt halvert. Samtidig har vi hatt en voldsom befolkningsvekst. Siden 1990 er vi blitt 1,7 milliarder flere mennesker på jorda. Det er flere mennesker enn det fantes på jorda i 1900. Vi har altså greid å redusere fattigdommen, samtidig som verdens befolkning har økt kraftig.

470 Ifølge FN vil det i 2050 være nesten ti milliarder mennesker på jorda. De neste 15 årene vil etterspørselen etter mat, vann og energi øke med henholdsvis 35, 40 og 50 prosent.

475 Når 780 millioner mennesker i dag mangler tilgang til rent vann; når en tredel av verdens befolkning mangler tilgang til sanitærløsninger; og når 1,2 milliarder mennesker mangler tilgang til elektrisitet - er det vår felles oppgave å finne gode løsninger.

480 Varig fattigdomsreduksjon forutsetter inkluderende økonomisk vekst, økt handel, innovasjon og entreprenørskap - og at vi utnytter de utallige mulighetene som ligger i ny teknologi. Vi skal bidra til at verdenssamfunnet når de ambisiøse målene vi har satt oss.

485 Da USAs president talte i Ghanas parlament, fortalte han om sin far som vokste opp som gjeter i en landsby i Kenya. Da Obama ble født, var Kenyas økonomi større enn Sør-Koreas. I dag er Sør-Koreas økonomi 27 ganger større enn Kenyas. Dårlig styresett, krig og konflikt og manglende helse- og utdanningstilbud har alt for lenge fått hemme Afrikas utvikling.

490 Utdanning er en forutsetning for utvikling. Fattigdom i lavinntektsland kunne vært redusert med 12 prosent hvis alle barn kunne lese og skrive. I dag er over 50 millioner barn i verden uten skolegang. Dette er et alvorlig hinder for utvikling.

495 Norge skal ta en global lederrolle i arbeidet med utdanning. Vi vil prioritere utdanning for jenter. Jenter som får utdanning gifter seg senere, får barn senere, har større mulighet til å få jobb og får bedre helse for seg selv og egne barn.

Regjeringen vil legge frem en melding til Stortinget som konkretiserer den økte innsatsen for utdanning.

500 Statsministerens engasjement i FNs generalsekretærs pådrivergruppe for Tusenårsmålene er viktig. Tusenårsmålenes styrke er at resultatene er målbare og viser at det nytter. Nå arbeider vi for at det settes nye ambisiøse mål også etter 2015. Vi prioriterer utdanning, helse, energi, likestilling og godt styresett.

505 Internasjonalt pågår det et omfattende arbeid for å skaffe verdens befolkning moderne energi og bekjempe «energifattigdom».

Norge vil spille en ledende rolle i arbeidet med å sikre Bærekraftig Energi for Alle (SE4All). Bærekraftig energi må til for å møte den økende
510 energietterspørselen og bremse den globale temperaturøkningen.

Tre områder står høyt på dagsordenen: økt tilgang til energi, økt grad av energieffektivitet og økt andel fornybar energi.

515 Det er ikke bare økt handel som har styrket landenes egeninteresse av forpliktende samarbeid. Det samme gjelder grenseoverskridende utfordringer som klimatrusselen og globale helseutfordringer.

Klimaendringene har alvorlige konsekvenser for helse, matproduksjon og
520 tilgang til rent vann, spesielt for sårbare og fattige.

Forhandlingene frem mot klimatoppmøtet i Paris i desember 2015 går inn i en avgjørende fase. Verden trenger en ny og ambisiøs klimaavtale som omfatter alle land og som kan hjelpe de mest sårbare landene til større motstandsdyktighet
525 mot klimaendringene.

Skal vi greie å overholde 2-gradersmålet, må vi snu den globale utslippstrenden. Klimatilpasning og katastrofeforebygging må til for å redusere risikoen for sykdom, konflikter og store økonomiske tap. Norge vil arbeide for å oppskalere
530 internasjonal klimafinansiering - fra offentlige, private og innovative finansieringskilder. Vi vil bidra til å gjøre finansieringen mer effektiv og tilpasset utviklingslandenes behov. Det er langt rimeligere å handle nå enn å vente på å «reparere» følgene av klimaendringer senere.

President,

Akutte kriser dominerer ofte den utenrikspolitiske debatten. I februar redegjorde jeg for situasjonen i Syria og Sør-Sudan.

540

Krig og konflikt kan på kort tid sette et samfunn flere tiår tilbake i utvikling. Ikke noe sted er det så tydelig som i Syria.

545

Borgerkrigen har tatt livet av 135.000 mennesker. 10.000 av dem er barn. 9,3 millioner syrere har behov for mat, medisiner og helsetjenester. Halvparten av dem er barn. Behovet for humanitær tilgang er akutt.

550

Sivillbefolkningen lider under partenes steile holdning og det internasjonale samfunnets manglende evne til å finne en politisk løsning. De politiske forhandlingene under ledelse av Lakhdar Brahimi har stanset opp. Regimet gjør fremgang militært og konfliktbildet på bakken er komplisert. Konflikten regionaliseres i stadig sterkere grad. Vi må være forberedt på at krisen i Syria vil bli langvarig.

555

Norge er den sjette største humanitære giveren til Syria og nabolandene. Regjeringen vil fortsette Norges humanitære innsats. Vi vil søke å bidra til at de politiske forhandlingene kommer i gang igjen.

560

Norge samarbeider med Danmark i arbeidet med å fjerne og destruere Syrias kjemiske våpen. Etter uttransporteringen sist fredag, regner vi nå med at 49 prosent av kjemikaliene er ute av Syria. Det haster med å frakte ut resten. Vi må hindre Assad i å kunne bruke kjemiske våpen, og det er også avgjørende å hindre at noen andre får fatt i dem.

565

Norge har et sterkt engasjement i Midtøsten. Etter partenes eget ønske vil vi fortsatt lede koordineringen av bistanden til Palestina i Giverlandsgruppen (AHLC).

570

Forhandlingene mellom Israel og PLO er i en kritisk fase. Etter at president Obama møtte statsminister Netanyahu og president Abbas, er avstanden mellom partene fortsatt stor.

Vi støtter amerikanerne i deres arbeid. En to-statsløsning må på plass meget

575 raskt.

Spredning av masseødeleggelsesvåpen utgjør en av de største truslene mot vår sikkerhet.

580 Verdens ledere er akkurat nå samlet til toppmøte om kjernefysisk sikkerhet i Haag. Statsminister Solberg vil her understreke behovet for å styrke det samlede folkerettslige rammeverket knyttet til atomsikkerhet, spredning av kjernefysisk materiale og kjernefysisk terrorisme.

585 Nord-Korea og Irans atomprogrammer vekker fortsatt den alvorligste bekymring. Når det gjelder Iran, var den midlertidige avtalen fra november i fjor mellom Iran og EU, Kina, Russland og USA et skritt i riktig retning.

Vi forventer at Iran vil fortsette å gjennomføre det de har forpliktet seg til. Det
590 er avgjørende at de videre forhandlingene ender i en langsiktig, omfattende avtale som sikrer at Irans atomprogram utelukkende er fredelig.

En endelig avklaring av Irans kjernefysiske programmer vil legge til rette for en helt annen politisk og økonomisk dynamikk mellom Iran og verdenssamfunnet.
595

Afghanistan står overfor en avgjørende fase i landets utvikling. Det er viktig at valget 5. april blir gjennomført på en troverdig måte. Sikkerheten vil bli en utfordring.
600

Norge står ved våre forpliktelser om å gi sivil bistand og vi stiller klare forpliktelser til mottakerne.

Overføringen av sikkerhetsansvaret fra Nato til afghanerne har gått etter planen.
605 Isaf spiller nå kun en støtterolle. Norge vurderer på lik linje med andre Nato-land hvordan vi eventuelt kan bidra videre.

Forsvarsministeren og jeg har anmodet Stortingets presidentskap om å få holde en egen redegjørelse om Afghanistan i juni.
610

President,

615 Norge har en åpen økonomi og en omfattende utenrikshandel. Vår energi og kompetanse er etterspurt, og vår tyngde innen finans gjør Norge synlig globalt. Vi bidrar aktivt i multilateralt arbeid.

620 Norge skal fortsatt bidra til fred og forsoning der vi har spesielle forutsetninger og er ønsket av partene.

625 Vår fremste oppgave er å fremme norske interesser. Et solid verdigrunnlag gir troverdighet til interessepolitikken. Respekt for folkeretten, menneskerettighetene og et forpliktende samarbeid med andre, er premissene for å drive en ansvarlig politikk.

630 Regjeringen følger den lange linjen i norsk utenrikspolitikk om Norges engasjement for et sterkt og mer effektivt FN. Ikke fordi FN er perfekt, men fordi det ikke er noe alternativ til multilaterale løsninger. Vi vet hvilken pris sivilbefolkningen betaler hvis ikke De forente nasjoner står forent, og tar ansvar.

I 1814 knesatte grunnlovsfedrene på Eidsvoll et knippe prinsipper som ble avgjørende for det fremtidige styret av landet.

635 De tre viktigste fremgår den dag i dag av Grunnlovens kapittelinndeling: Folkestyre, maktfordelingsprinsippet og grunnleggende rettigheter.

640 Det er i denne tradisjonen vi setter demokrati, godt styresett og menneskerettigheter høyt på vår utenrikspolitiske dagsorden.

Dette er de bærende verdiene som ligger til grunn for vårt engasjement.

645 Vår sikkerhet trygges gjennom vårt verdifellskap med Europa og USA. Derfor opprettholder vi et robust nasjonalt forsvar i allianse med Nato.

Vår økonomi styrkes med en friere verdenshandel. Derfor legger vi til rette for inkluderende, bærekraftig og jobbskapende vekst hjemme og ute.

650 Vår fremtid avhenger av en sterk internasjonal rettsorden. Derfor støtter vi opp om folkeretten, FN og det multilaterale system, og reagerer når reglene brytes.

Vi skal håndtere utfordringene, utnytte mulighetene og prioritere innsatsen i en verden i endring.

655

Vi viderefører de beste tradisjoner i norsk utenrikspolitikk og setter nye ambisiøse mål som styrker vår vekst og velferd.

Kilde

660

www.regjeringen.no

Emner

Redegjørelse i Stortinget, Utenriks, Utenrikspolitikk

URI

665

<https://www.virksommeord.no/tale/geopolitisk-brytningstid>

670

675

680

685

690